

ANGELICA PEGANI *

Politechnika Gdańska, Gdańsk, Polska

ASPEKTY METODYCZNE W PRZEPROWADZANIU BADAŃ NAUKOWYCH – BADANIA JAKOŚCIOWE

METHODOLOGICAL ASPECTS IN CONDUCTING SCIENTIFIC RESEARCH

- QUALITATIVE RESEARCH

ABSTRAKT: Artykuł przedstawia opis aspektów metodycznych w przeprowadzaniu badań naukowych (jakościowych), w tym nacisk położono na branżę mediową. Publikację rozpoczęto od określenia czym jest teoria naukowa w świetle literatury, wskazano czym są badania naukowe i w jaki sposób się je przeprowadza, które typy badań jakościowych wyróżniamy, jaki jest cel łączenia badań jakościowych i ilościowych, jaki wpływ ma połączenie badań, metod, danych i wyników, jakie są korzyści z zastosowania badań jakościowych. Opisano także charakterystykę badań jakościowych w tym jego rodzaje: badania panelowe, indywidualne wywiady pogłębione, zogniskowane wywiady grupowe, studium przypadku (case studies), eksperyment, obserwacja, desk-research (badania wtórne), pomiary fizjologiczne oraz metody projekcyjne. Całą publikację podsumowano zakończeniem oraz bibliografią przedmiotu, w tym: opracowaniami i monografiami, artykułami oraz netografią (publikacjami elektronicznymi).

*Angelica Pegani, Gdańsk University of Technology, Gdańsk, Polska

<https://orcid.org/0000-0003-3736-4089>

angelicapegani@gmail.com

Copyright (c) 2023 Angelica Pegani. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

SŁOWA KLUCZOWE: aspekty metodyczne, badania naukowe, badania jakościowe, badania nad mediami

ABSTRACT: The article describes the methodological aspects of conducting research, including the emphasis on qualitative research. The publication began with an indication of what a scientific theory is in the light of literature, it explained what scientific research is, how it is carried out, what types of qualitative research we distinguish, what is the purpose of combining qualitative and quantitative research; how the combination of test, methods, data and results has an impact. What are the benefits of using qualitative research. Subsequently, the types of qualitative research (qualitative methods) were indicated, including: designing a qualitative research. The characteristics of qualitative research are also described, including its types: panel research, individual in-depths interviews, focus group interviews, case studies, experiment, observation, desk research (secondary research), physiological measurements and projection methods. The entire publication was summarized with the conclusion and an extensive bibliography of the subject, including: studies and monographs, articles and netography (electronic publications).

KEYWORDS: methodological aspects, scientific research, qualitative research, media research

WPROWADZENIE

Przedmiotem badań są aspekty metodyczne w przeprowadzaniu badań naukowych, w tym skupienie uwagi na badaniach o charakterze jakościowym. Jako problem badawczy przyjęto: jakie są aspekty metodyczne badań naukowych, z podziałem na ich poszczególne rodzaje. Wynikające z praktyki przeprowadzania badań naukowych, aspekty metodyczne powodują, że nie zawsze można skorzystać z badań tych typowo jakościowych, odpowiadających na pytanie „jak?”, a czasami, wskazane są badania ilościowe, odpowiadające na pytanie „ile?”¹. To pozwala na osiągnięcie takich wyników badań, które są po pierwsze wiarygodne, a po drugie, ich prezentacja pozwala na bardziej zrozumiałą interpretację. Jako sprawdzenie efektywności

¹E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2003, s. 12-34; Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001, s. 14-23; J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 2010, s. 10-30.

metody badań jakościowych można wskazać indywidualny wywiad pogłębiony, który polega na dogłębnej analizie treści przeprowadzonego wywiadu. Wykonanie planu badań, na samym początku, pomaga w podjęciu decyzji o typie metody badawczej: jakościowej lub ilościowej². W poniższym artykule założeniem badawczym było stwierdzenie, że metoda jakościowa w przeprowadzeniu badań naukowych jest bardziej skuteczna oraz pozwala na kompleksowe ujęcie tematu badawczego, pozwalając uzyskać bardziej obszerną ilość danych, tym samym koncentrując się na kompleksowej analizie danego zjawiska. W pracy wykorzystano narzędzie indywidualnego wywiadu pogłębionego, który pozwolił uzyskać informacje na temat efektywności i skuteczności metody jakościowej podczas przeprowadzania badań naukowych. Przedstawione w artykule wyniki badań posiadają charakter ogólny oraz odnoszą się do 80 badanych respondentów. Poniższy materiał badawczy oraz jego analiza ukazuje, że badania jakościowe powinny być uzupełnione o badania ilościowe jeśli całość badań wymaga bardziej skrupulatnego zrozumienia całości badań i obejmuje większą ilość badanych obszarów. W przypadku badań jakościowych występują przesłanki, które sugerowałyby o ich największej skuteczności zastosowania ze względu na: obszerność, nakład czasu oraz objętość materiału po przeprowadzonym badaniu³. Skupienie się na metodach jakościowych jest często stosowane w innych dziedzinach, nie tylko filozofii, socjologii, nauce o mediach czy naukach o zarządzaniu. Można było spodziewać się luki badawczej w wykorzystaniu metod jakościowych w branży mediowej, a dokładniej zarządzaniu projektem mediowym. Mogło być to również spowodowane interdyscyplinarnością tematu lub względnie nowego podejścia do skorzystania z metody jakościowej w celu zrealizowania projektu mediowego w przedsiębiorstwie polskim lub zagranicznym. Reorientacja metody jakościowej w połączeniu z metodą ilościową na badanie projektów typowo mediowych pozwoli na uzyskanie dogłębnych i kompleksowych wyników badań.

1. PRZEGLĄD LITERATURY

1.1. DEFINICJE BADAŃ NAUKOWYCH

² S. Nowak, Metodologia badań społecznych, Warszawa 2006, s. 5-13; J. Apanowicz, Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej, Warszawa 2005, s. 14-28.

³ F. Mroczo, Jakościowe metody badań. Obserwacja naukowa, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości" nr 26 (1) 2014, s. 65-78.

Z naukoznawstwa, badania naukowe to działalność wyspecjalizowanych pracowników oraz instytucji naukowych, która jest prowadzona w zgodzie z wypracowanymi dotychczas procedurami. Jest to także zgłębianie nowych pomysłów, ich późniejszego monitoringu oraz weryfikacji wraz z przyjętymi w danej dyscyplinie praktykami. Słowo metoda pochodzi od greckiego wyrażenia „metodos”, co oznacza „drogę poznania”⁴. Według słownika języka polskiego metoda to: „świadomie aplikowany sposób postępowania dla osiągnięcia ściśle zdefiniowanego celu”, „zespół celowych czynności i środków”, „sposób naukowego badania rzeczy i zjawisk” czy „ogół reguł stosowanych przy badaniu rzeczywistości”⁵. Metoda badawcza to jedna z głównych elementów projektu badawczego, którymi badacz „zamierza się posługiwać do gromadzenia, analizy i interpretacji danych”⁶. Wybór metod zależy od tego, czy celem jest pozyskanie szczegółowego rodzaju informacji czy akceptowalnym jest pozyskanie ogółu informacji dostarczanych przez respondentów badania. Można skorzystać także z metod mieszanych, jak wskazuje J. W. Creswell. Dane ogólne można pozyskać z dostępnych informacji, natomiast dane ze spisów statystycznych uzupełnić chociażby indywidualnymi wywiadami pogłębionymi. Badacz wykorzystuje obie metody jednocześnie, zaczerpnięte z metod jakościowych oraz ilościowych. Dążenie do poznania, zrozumienia oraz interpretowania rzeczywistości ze wskazaniem prawdopodobnych błędów oraz zaproponowania ich rozwiązań, w tym dalszych kierunków rozwoju, to cele, które są realizowane we wszystkich dziedzinach nauki. Poszczególne dziedziny nauki mają określone cele główne oraz szczegółowe, a to wpływa na charakter, zakres oraz znaczenie przeprowadzania badań. Dlatego też, metodę naukową można zdefiniować jako zorganizowany, zaplanowany i uporządkowany plan działania, który pozwala na osiągnięcie określonego wcześniej celu. Określenie planu wynika z tego, że w zależności jaki charakter ma problem naukowy, tak dobierana jest do niego metoda badawcza⁷. Nauki o zarządzaniu są taką dziedziną, w której stosuje się określone narzędzia badawcze,

⁴W. Leszek, Podstawy pragmatycznej metodologii nauk technicznych, Instytut Technologii Eksploatacji - Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, Radom 2013, s. 18.

⁵Z. J. Karwat, Metoda dialektyczna i jej znaczenie w analizie prawnej i prawniczej, Praca dyplomowa napisana na seminarium prowadzonym przez doktora Przemysława Niemczuka, Rzeszów 2015, s. 8.

⁶J. W. Creswell, Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane, tłum. Joanna Gilewicz, Kraków 2013, s. 41.

⁷ Społeczna Akademia Nauk w Łodzi, Metodologia badań w naukach o zarządzaniu, http://fazer.swspiz.pl/pliki/00_materiały_elearning/Mar_S2_M003/Mar_S2_M003_K.pdf, s. 15.

jednakże cechują się dużą interdyscyplinarnością czyli połączeniem metod z różnych dyscyplin. Taka synergia, „paradygmatów i podejść” pozwala na jeszcze efektywniejsze przeprowadzanie badań oraz zapewnia możliwości rozwoju⁸. W tejże nauce, wykorzystuje się tak zwane badanie interpretatywne (jakościowe), jak i metody testowania hipotez (badania ilościowe) oraz jak wskazuje A. Zakrzewska-Bielawska, korzystając z logiki dedukcji i indukcji oraz podejścia nomotetycznego, a także idiograficznego⁹. W zależności od obszaru nauk powinno korzystać się z dostępnego wachlarza metod badawczych. Uwagę można zwrócić na charakter problemu badawczego, który wskazuje na zawartość badań, jego skalę, rodzaj danych. Dzięki czemu można dobrać najbardziej odpowiednią metodę badawczą. Przy badaniach naukowych można skorzystać z różnych narzędzi, które wskazane zostały w następującej kolejności: a) obserwację, b) pomiar, c) badanie źródeł historycznych, d) rozważania teoretyczne, e) stawianie hipotez oraz ich odpowiedzi, f) weryfikację, g) falsyfikację postawionych hipotez, h) uzasadnianie twierdzeń, i) budowanie teorii naukowych¹⁰. Biorąc pod uwagę nauki o zarządzaniu, które są względnie młodą nauką, cechującą się podejściem typowo praktycznym, a dobór metody jest bardzo istotny. W tym przypadku metoda ilościowa mogłaby być bardziej adekwatna. Natomiast w badaniach medioznawczych, metoda jakościowa byłaby najbardziej odpowiednia. Wszystko zależałoby od objętości danych, treści, zasobów, a także ich późniejszej prezentacji. Jednakże trzeba zaznaczyć, że najdokładniejsze wyniki badań są rezultatem mieszania metod (triangulacja), czyli połączenia metody ilościowej wraz z jakościową. W naukach o zarządzaniu, wątki praktyczne pojawiają się bardzo często, ale nie można mówić, że nie istnieją wątki typowo teoretyczne, które wzajemnie się uzupełniają. Aby przedstawić badane zjawisko w jak najodpowiedniejszym świetle, należałoby zastosować w praktyce różne metody badawcze. Chociażby łączenie takich nauk jak: ekonomia, socjologia czy psychologia powoduje, że badania stają się bardziej zróżnicowane. Tylko dzięki znajomości różnych technik badawczych możemy dopasować je do konkretnych badań, aby uzyskać wymierne korzyści i rezultaty. Jak wskazuje Robert Stanisławski: „tylko eklektyzm i pluralizm badawczy zapewnia rzetelność badań, dając

⁸A. Zakrzewska-Bielawska, Modele badawcze w naukach o zarządzaniu, „Zeszyty Naukowe Organizacja i Kierowanie” 2018, nr 2 (181), s. 11-25.

⁹Ibidem.

¹⁰R. Stanisławski, Triangulacja technik badawczych w naukach o zarządzaniu, „Zeszyty Naukowe Organizacja i kierowanie” nr 4, Łódź 2017 (178), s. 103; A. Zakrzewska-Bielawska, Modele badawcze w naukach o zarządzaniu, „Zeszyty Naukowe Organizacja i Kierowanie” 2018, nr 2 (181), s. 11-25.

podstawy do solidnego wnioskowania”¹¹. Badanie takie staje się „kompleksowe, komplementarne, polimetodyczne i hybrydowe”¹². Ta hybrydowość badań pozwala na ich jeszcze efektywniejsze rezultaty, a tym samym bardziej szczegółową analizę. Skupienie uwagi na prowadzeniu badań nie powinno powodować, że zapomina się o otoczeniu wewnętrznym (bliższym) oraz zewnętrznym (dalszym), które bezpośrednio lub pośrednio wpływa na zachowania badanych organizacji¹³.

1.2. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Aspekt metodyczny badań jakościowych jest na tyle zasadniczy ponieważ badania mogą być stosowane między innymi w celu: precyzyjnego zdefiniowania problemu badawczego oraz generowania hipotez weryfikowanych potem w badaniach ilościowych – szczególnie w obszarach, w których dotychczasowy poziom wiedzy jest niewielki. Ponadto, sprawdzenia, czy kwestionariusz przygotowany na potrzeby badań ilościowych (np. realizowanych metodą ankiety lub wywiadu) nie posiada błędów. A co za tym idzie, rozwinięcia (dopełnienia) wcześniej przeprowadzonych badań ilościowych (np. jeśli w badaniach ankietowych respondenci nisko ocenili „jakość zarządzania” przez menedżera projektu), badania jakościowe mają na celu wyjaśnienie, co konkretnie świadczy o niskiej jakości zarządzania¹⁴.

Tabela 1. Cechy charakterystyczne badań jakościowych.

CH1	Odpowiadają na pytania: "co?", "gdzie?", "jak?", "dlaczego?".
CH2	Nieograniczony sposób pozyskiwania danych źródłowych (scenariusz np. indywidualnego wywiadu pogłębionego jest jedynie „draftem” badania).
CH3	Większość pytań ma charakter typowo eksploracyjny (poznawczy, odkrywczy).
CH4	Dobór próby jest celowy.
CH5	Mniejsze próby badawcze ze względu na obszerność pozyskanego materiału (15-45 osób).
CH6	Większy wpływ na przebieg badania przez osobę prowadzącą.

¹¹Ibidem.

¹²R. Stanisławski, Triangulacja technik badawczych w naukach o zarządzaniu, "Zeszyty Naukowe Organizacja i Kierowanie" 2017 (178), nr 4, s. 103-120.

¹³Ibidem, s. 103.

¹⁴S. Zapłata. Skuteczność i efektywność systemu zarządzania jakością, "Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa" 2003, nr 7, s. 15.

CH7	Metoda egzemplifikacji: bardziej swobodna i subiektywna; brak podawania danych ilościowych.
-----	---

Źródło: Opracowanie własne.

Z kolei badania jakościowe to takie, które koncentrują się na dogłębnej, analizie danego zjawiska. W tego typu badaniach waga położona jest na to, aby za pomocą określonych metod badawczych lepiej, jak i dokładniej zrozumieć analizowane zjawisko. Warto wskazać, że tego typu badania składają się z wielu metod badawczych. Mogą służyć w uzyskaniu wielopłaszczyznowej wiedzy na temat zachowań usługobiorców na rynku. Co później może przyczynić się do stworzenia strategii marketingowej¹⁵. Koncentrowanie się na zidentyfikowaniu faktów, jak i pozyskiwaniu danych, które mają na celu odpowiedzieć na pytania: „co?“, „ile?“, „jak?“ to cechy charakterystyczne dla badań jakościowych. Analiza danych jakościowych jest złożonym procesem, ponieważ nie istnieją wypracowane schematy badań jakościowych¹⁶. Badani wyrażają swoje opinie bez wskazywania odpowiedzi typu a), b) czy c) tylko ogólnych odpowiedzi, czego efektem jest uzyskanie różnokierunkowych danych.

Badacz musi podjąć decyzję dotyczącą wyboru konkretnej metody lub „metod realizacji badania”¹⁷. Jak pisze K. Charmaz¹⁸: „same metody nie generują dobrych badań ani przenikliwych analiz. Liczy się sposób, w jaki owe metody zostaną wykorzystane”¹⁹. W badaniach jakościowych stosuje się różne metody²⁰, stąd też, można wyróżnić trzy, główne grupy metod, które zostały zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 2. Grupy metod badawczych.

G1	Wywiad	Indywidualny wywiad pogłębiony, zogniskowane wywiady grupowe, affinity group, panel ekspertów, grupy konfliktowe, grupy kreatywne, transkrypcje z badań.
----	--------	--

¹⁵K. Mazurek-Łopacińska, Orientacja na klienta w przedsiębiorstwie, Warszawa 2002, s. 202.

¹⁶M. Trocki, Ocena projektów – koncepcje i metody, Warszawa 2013, s. 107-108.

¹⁷J. Bendkowski, Badania jakościowe - wybrane problemy, odniesienia do logistyki stosowanej (Qualitative research – selected problems of applied logistics reference), „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie”, Politechnika Śląska 2016, nr 89, s. 25-38.

¹⁸K. Charmaz, Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej, Warszawa 2009, s. 25.

¹⁹M. Kaczarek, I. Olejnik, A. Springer, Badania jakościowe. Metody i zastosowania, Warszawa 2013, s. 42-43; R. W. Belk (pod red.), Handbook of qualitative research methods in marketing, Northampton 2006, s. 262-265.

²⁰M. Popiołek, J. Wieczorkowski, Zarządzanie prywatnością w internecie – wybrane problemy metodologiczne, Ekonomiczne Problemy Usług nr 1/2017 (126), t. II, s. 231-239.

G2	Obserwacja	Przy obserwacjach opisuje się i analizuje zapisy z notatek terenowych, nagrań audio i video, dzienników badawczych, arkuszy obserwacji.
G3	Analiza treści	Materiały wytworzone na potrzeby badania lub danych zastanych w formie dzienników, czasopism, stron internetowych czy plików (zdjęć, obrazów, filmów) ²¹ .

Źródło: Opracowanie własne na podstawie W. Belk²².

2. MATERIAŁ ORAZ METODA BADAWCZA

Wybrany typ badań jakościowych pozwolił na bardziej dokładną analizę danych, a w uzupełnieniu autorka skorzystała z badań ilościowych. Ten pierwszy typ badań, w formie indywidualnego wywiadu pogłębionego pozwolił na elastyczność w przeprowadzaniu badania jakościowego. Ten drugi z kolei, czyli kwestionariusz osobowy stanowił uzupełnienie całego badania. W niniejszym artykule, autorka posłużyła się metodą badań ilościowych, a narzędziem badawczym był scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego.

Tabela 3. Charakterystyka respondentów.

Charakterystyka demograficzna				
Płeć:		N	%	
	• Kobieta	34	42.50%	
	• Mężczyzna	46	57.50%	
Wiek:		K	M	K
	• 18-23	1	1	2.94%
	• 24-34	6	6	17.64%
	• 35-44	15	21	44.11%
	• 45-54	8	16	23.52%
	• 55-64	3	2	8.82%
	• 65+	1	-	2.94%
Wykształcenie:		K	M	K

²¹R. W. Belk (pod red.), Handbook of qualitative research methods in marketing, Northampton 2006, s. 262-265.

²²Ibidem.

<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe • średnie • wyższe 	-	-	-
	2	4	5.88%
	32	42	94.11%
Razem	34	46	100.00%
Suma	80		100.00%

Źródło: Opracowanie własne.

W narzędziu indywidualnego wywiadu pogłębionego należy zwrócić uwagę na „elastyczność moderatora w posługiwaniu się nim (tym większą, im mniej jest on ustrukturyzowany)”²³. Dzięki czemu możliwe jest zadanie dodatkowych pytań, które nie zostały wcześniej przewidziane w ramach scenariusza, a których pojawienie się w dyskusji pozwoli pozyskać informacje ważne z punktu widzenia celu badania²⁴.

Warto zauważyć, że „w praktyce naukowej wychodzi się z założenia, że przedmiot badań powinien być określony najpierw, a dopiero później należy wybrać metody oraz teorie badań”²⁵. W trakcie badań można dokonywać zmian w metodach, lub jak twierdzi Uwe Flick, wypracowywać nowe. Należy podkreślić istotność samego badacza, który jest częścią procesu badawczego i ma na niego niemały wpływ. Korzysta ze znajomości danego obszaru, opierając się na zebranych już wcześniej doświadczeniach²⁶. Podsumowując, dla badaczy jakościowych bardzo ważnym elementem jest aby doświadczenia oraz interakcje zostały uchwycone w ich naturalnym środowisku²⁷. Badanie zostało wykonane na terenie Polski w czasie od 1 listopada do 26 grudnia 2022 roku za pomocą kwestionariusza osobowego przesyłanego pocztą elektroniczną (CAWI, z (ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW)²⁸. Celowy dobór próby z populacji przyjęty przez autorkę

²³Ibidem.

²⁴M. Kaczmarek, I. Olejnik, A. Springer, *Badania jakościowe. Metody i zastosowania*, Warszawa 2013, s. 78-79; 110.

²⁵Ibidem.

²⁶U. Flick, *O serii Niezbędnik badacza*, [w:] G. Gibbs, *Analizowanie danych jakościowych*, przeł. M. Brzozowska-Brywczyńska, Warszawa 2011, s. 13- 14.

²⁷Ibidem.

²⁸Survey System, *Metodologia CAWI – technika badawcza*, <https://www.survgo.com/blog/metodologia-cawi-technika-badawcza>, data dostępu 13 stycznia 2024 r.).

pracy, składał się z 80 osób, w tym 34 kobiet i 46 mężczyzn w wieku od 18-65+ lat, które kierują pośrednio lub bezpośrednio projektem w małym, średnim lub dużym przedsiębiorstwie, które posiada oddziały w Anglii, Holandii, Francji, Norwegi, Szwecji czy Wielkiej Brytanii. Były to osoby pełniące stanowisko koordynatorów, szefów biur, menadżerów lub dyrektorów w przedsiębiorstwie. Później przedstawiono wnioski z badań i zaprezentowano ich wyniki w treści pracy.

3. RODZAJE BADAŃ NAUKOWYCH

3.1. BADANIA JAKOŚCIOWE

3.1.1. WYWIAD

Wywiadem jest kontrolowana rozmowa, „w której biorą udział co najmniej dwie osoby: prowadzący wywiad i respondent, a badający stara się oddziaływać na badanego stawianymi pytaniami i skłonić go do udzielenia odpowiedzi na temat będący przedmiotem badań”²⁹. Wyróżnia się różne rodzaje wywiadów, od wywiadów ustrukturyzowanych, aż po zogniskowane wywiady grupowe.

- **wywiady ustrukturyzowane (skategoryzowane, standaryzowane)** – narzędziem pomiarowym jest ankieta/kwestionariusz z określonymi odpowiedziami.
- **wywiady częściowo ustrukturyzowane** – dodatkowo, oprócz ustrukturyzowanego wywiadu, zadaje się również pytania dodatkowe umożliwiające pogłębienie interesującego tematu w określonym obszarze³⁰.
- **wywiady częściowo ustrukturyzowane** – dodatkowo, oprócz ustrukturyzowanego wywiadu, zadaje się również pytania dodatkowe umożliwiające pogłębienie interesującego tematu w określonym obszarze³¹.
- **wywiady nieustrukturyzowane** – charakteryzują się możliwością stawiania swobodnych pytań, skupienia uwagi na określonych zagadnieniach, jak i możliwość wszechstronnej oceny³².

²⁹K. T. Konecki, Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana, Warszawa, 2011, s. 15-34.

³⁰M. Żelazo, Kwestionariusz wywiadu jako narzędzie badawcze, Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 2 (6), Warszawa 2013, s. 222-238.

³¹M. Żelazo, Kwestionariusz wywiadu jako narzędzie badawcze, Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 2 (6), Warszawa 2013, s. 222-238.

³²I. Przybyłowska, Wywiad swobodny ze standaryzowaną listą poszukiwanych informacji i możliwości jego zastosowania w badaniach socjologicznych, „Przegląd Socjologiczny” nr 30, Łódź 1978, s. 53-68.

- **IDI – indywidualny wywiad pogłębiony** – są bezpośrednią rozmową badacza (moderatora) z pojedynczym respondentem. Owy typ badania jest zazwyczaj stosowany jako uzupełnienie innych metod badawczych, mając na celu pogłębienie wiedzy o badanym zjawisku oraz lepszą obserwację respondenta opisanego w toku badania ilościowego³³. Uzyskanie szerokiego zakresu informacji, jak i możliwość wielopłaszczyznowej analizy wypowiedzi to korzyści z wyboru indywidualnego wywiadu pogłębionego³⁴.

- **Zogniskowany Wywiad Grupowy (Focus Group Interview)** - głównymi cechami zogniskowanego wywiadu grupowego to fakt, że grupa respondentów jest w miarę jednolita (np. według wieku), wielkość grupy wynosi do max. 13 osób, czas trwania wywiadu wynosi około od 1,5 do 2-2,5 godzin. To moderator kontroluje rozmowę, zapisując i weryfikując wszelkie interakcje. Zaletami wywiadu focusowego będzie poznanie wszechstronnych opinii, uzyskanie pełnych i wiarygodnych wypowiedzi, uzyskanie nowych pomysłów oraz idei³⁵.

3.2.2. BADANIA PANELOWE

³³Biostat, Indywidualne wywiady pogłębione, <https://www.biostat.com.pl/jakosc.php>, (data dostępu: 3 września 2023 r.).

³⁴M. Nicińska, Indywidualne wywiady pogłębione i zogniskowane wywiady grupowe - analiza porównawcza, The Ohio State University - University Libraries, "Ask Research Methodologies" 2000, s. 39-50; Grupa Badawcza, Metody i techniki badawcze – indywidualne wywiady pogłębione, <http://www.grupabadawcza.com.pl/pl/Metody-i-techniki/indywidualne-wywiady-poglebione>, (data dostępu: 22 marca 2020 r.); Metodologia badań naukowych, https://usosweb.uwb.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=370-WN2-1NN, (data dostępu: 22 grudnia 2022 r.).

³⁵ Grupa Badawcza, Metody i techniki – zogniskowane wywiady grupowe, <http://www.grupabadawcza.com.pl/pl/Metody-i-techniki/zogniskowane-wywiady-grupowe>, (data dostępu: 22 marca 2020 r.); M. Nicińska, Indywidualne wywiady pogłębione i zogniskowane wywiady grupowe - analiza porównawcza, The Ohio State University - University Libraries, "Ask Research Methodologies" 2000, s. 39-50; Ł. Łotocki, Zogniskowane wywiady grupowe jako metoda badawcza w polityce społecznej na przykładzie badań nad migracjami międzynarodowymi, "Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje" 2005, nr 8, s. 12-29; B. Drapikowska, M. Palczewska, Zogniskowany wywiad grupowy oraz techniki projekcyjne jako przykłady jakościowych empirycznych metod badawczych stosowanych w naukach społecznych, "Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" 2013, nr 3, s. 21-31.

Badania panelowe w dużej mierze służą „zbadaniu wszelkich zmian, które zachodzą „w czasie” dla analizowanego zjawiska”³⁶. Cechą charakterystyczną badania panelowego jest przeprowadzenie badania na tej samej grupie osób, używając tego samego narzędzia badawczego, w tym przypadku mogłaby być to ankieta lub wywiad. Z tego względu, możliwa jest analiza zmian lub ich dynamiki, która zachodzi w trakcie badania panelowego³⁷. Badania te, mogą dostarczyć wymiernych informacji na temat wpływu zdarzeń w społeczeństwie, na przykład efektów wprowadzonej kampanii reklamowej na zachowanie danej grupy konsumentów (zakup produktu). Pomimo tego, badania panelowe są cennym źródłem wiedzy o zachowaniach respondentów i są często wykorzystywane chociażby w marketingu. Jednym z celów badań panelowych jest pozyskanie informacji o wszelkich zmianach, które są kształtowane podczas zjawisk rynkowych³⁸. Poza tym, badanie panelowe jest wykonywane w różnych odcinkach czasu oraz występuje względnie stała zbiorowość próbna. Ponadto, występuje ciągłość badania oraz jego systematyczność³⁹.

3.2.3. STUDIUM PRZYPADKU (CASE STUDIES)

Studium przypadku czy też analiza pojedynczego przypadku to przeważnie szczegółowy opis konkretnego „case study”, który pozwala wyciągać wnioski co do przyczyn i rezultatów jego przebiegu oraz „danego modelu biznesowego, cech rynku, uwarunkowań technicznych, kulturowych i społecznych”⁴⁰. Analiza przypadku ma na celu ukazanie nowych koncepcji, a także

³⁶ Metodologia – badania panelowe, https://www.naukowiec.org/wiedza/metodologia/badania-panelowe_655.html, (data dostępu: 3 września 2023 r.).

³⁷B. Gregor, M. Stawiszyński, Badania panelowe za pośrednictwem Internetu. Wykorzystanie internetu w badaniach marketingowych, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach” 2005, s. 55-64.

³⁸Rodzaje metod badawczych, m.in. ankiety, wywiady, panele obserwacyjne, eksperymenty, badania symulacyjne, pomiary fizjologiczne, metody projekcyjne, <http://docplayer.pl/8893640-Rodzaje-metod-m-in-ankiety-wywiady-panele-obszernacje-eksperymenty-badania-symulacyjne-pomiary-fizjologiczne-metody-projekcyjne.html>, (data dostępu: 3 września 2023 r.).

³⁹P. Wyrozębski, „Badanie panelowe metodologicznych aspektów angażowania interesariuszy na przykładzie metodyki PMBoK Guide”, „Zeszyty Naukowe Organizacja i Zarządzanie” 2017, Politechnika Śląska, nr 114, s. 617–34.

⁴⁰D. Latusek-Jurczak, Studium przypadku jako metoda dydaktyczna, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania "Zarządzanie" 2015, nr 39, t. IV, s. 125-134.

błędów, na które można byłoby znaleźć rozwiązania. Dokładny opis zbiorowości lub osoby następuje bez założenia wstępnym hipotez⁴¹.

3.2.4. EKSPERYMENT

Eksperyment charakteryzuje się swoją powtarzalnością przy zaplanowanej wcześniej zmianie kilku czynników lub jednego przez badacza. Przy czym eksperymet jest w pełni kontrolowany przez badacza, a skutki zamiany czynników są podjęte w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie o „efekty tej zmiany”⁴². Badanie powinno być przeprowadzone w takich warunkach, które byłyby możliwe do kontrolowania. Narzędzie eksperymentu stosuje się do między innymi trzech procesów⁴³: a) testowania produktu, b) testowanie sprzedaży, c) testowaniu rynku. Wyróżnia się dwa rodzaje eksperymentów, którymi są: eksperymet laboratoryjny (sztuczny) oraz eksperymet rynkowy.

3.2.5. OBSERWACJA

Obserwacja, jako narzędzie metody badawczej powinna zakładać wybór stwierdzeń według określonych predyspozycji. Na wstępie definiuje się sposób przygotowania i wprowadzania narzędzi badawczych, utrwała się spostrzeżenia, sporządza sprawozdania, a także opracowuje wyniki badań naukowych. Obserwację należy przeprowadzać w taki sposób, aby nie mogła wpływać na m.in. proces obserwacji⁴⁴. Wyróżnia się kilka rodzajów obserwacji, w tym: bezpośrednią, pośrednią, kontrolowaną, niekontrolowaną, jawną i ukrytą⁴⁵. Charakteryzuje się takimi cechami jak: premedytacją, planowością, celowością, aktywnością oraz

⁴¹A. Dąbrowski, Studium przypadku, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/16040/dabrowski_metoda_studium_przypadku_krok_po_kroku_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (data dostępu: 1 listopada 2020 r.).

⁴²A. Sułek, Eksperyment w badaniach społecznych, Warszawa 1979, s. 9-31.

⁴³K. Grzesiuk, Metodyka badań naukowych, https://pracownik.kul.pl/files/12359/public/grzesiuk/seminarium/metodyka_badan_naukowych.pdf, (data dostępu: 23 marca 2020 r.).

⁴⁴Ibidem.

⁴⁵D. Cybulska, Wykorzystanie metody obserwacji w naukach społecznych, Obronność, "Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" 2013, nr 2, s. 10-22.

systematycznością. Na podstawie badań A. Brymana, D. Silverman wskazuje się dodatkowo kontekstualizm oraz unikanie wczesnego zastosowania teorii i koncepcji⁴⁶.

3.2.6. DESK RESEARCH (BADANIA WTÓRNE)

Metoda badawcza polegająca na przetwarzaniu danych pochodzących z istniejących już źródeł (np. strony www; archiwa), a później weryfikowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących analizowanego przedmiotu badań. To wszelkie urzędowe dokumenty jak: „bilanse, sprawozdania i rozliczenia finansowe, rachunki, a także opinie i orzeczenia oraz inne opracowania służbowe dotyczące badanej instytucji (zakładu), jej infrastruktury i środowiska⁴⁷. Analiza tychże dokumentów polega na wykorzystaniu metody ilościowej i jakościowej, dotyczącej tam treści. Celem tejże analizy jest uzyskanie danych o efektach działań organizacyjno-gospodarczych⁴⁸. Po analizie typu desk research można wstępnie określić zależności między dokumentami, rezultaty działań podjętych przez korporację, państwo, rząd; stosunek pracowników do przedsiębiorstwa oraz inne parametry, które mogą być sprawdzone⁴⁹.

3.2.7. POMIARY FIZJOLOGICZNE

Pomiary fizjologiczne są typem badań jakościowych, które nie są w takim stopniu popularne jak indywidualny wywiad pogłębiony czy zogniskowany wywiad grupowy. Polegają na przeprowadzeniu pomiaru, między innymi: „fal mózgowych za pomocą elektrookulogramu sprzężonego z elektroencefalogramem i komputerem”; „pomiaru gałek ocznych – instrumentem pomiarowym jest tachistoskop”; „pomiaru ruchu źrenic, gdzie instrumentem pomiarowym jest pupilometr”. Pomiar wrażliwości skóry jest stosowany jako pomiar pozwalający uzyskać informacje na reakcję emocjonalną na przeróżne bodźce, a objawia się

⁴⁶F. Mroczo, Jakościowe metody badań. Obserwacja naukowa, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości" nr 26 (1) 2014, s. 65-78.

⁴⁷Firma ABR SESTA, Desk Research, <https://abrsesta.com/pl/desk-research/>, (data dostępu: 27 grudnia 2022 r.).

⁴⁸Fundacja EOS, Raport z badania: "Razem jesteśmy najsilniejsi - wdrożenie modelu współpracy w sześciu gminach powiatu łukowskiego realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, <http://gmina2.gminaserokomla.pl/wp-content/uploads/2014/02/dianoza-gmina-Serokomla.pdf>, s. 4-5.

⁴⁹M. Daszkiewicz, Organizacja wielkich wydarzeń sportowych w realizacji celów marketingu terytorialnego na przykładzie The World Games 2017, "Marketing i Zarządzanie" nr 2 (52) 2018, s. 39-48.

ilością wydzielanego potu ⁵⁰. W tym przypadku narzędziem pomiarowym jest psychogalwanometr⁵¹. Kolejnym jest pomiar natężenia głosu, gdzie korzysta się z regularnej wibracji głosu człowieka, który replikuje określone bodźce⁵².

3.2.8. METODY PROJEKCYJNE

Celem metod projekcyjnych jest dotarcie do osobowości, postaw i motywów działania respondentów na podstawie tego, co mówią lub piszą o innych ludziach oraz sytuacjach⁵³. Jest to sposób na poznawanie osobowości badanego drogą pośrednią.

Poniżej przedstawiono tabelę, która prezentuje rodzaje wywiadów jakościowych.

Tabela 5. Rodzaje wywiadów jakościowych.

R1	Wywiad	Jest to „rozmowa kierowana, w której biorą udział co najmniej dwie osoby: prowadzący wywiad i respondent, a badający stara się oddziaływać na badanego stawianymi pytaniami i skłonić go do udzielenia odpowiedzi na temat będący przedmiotem badań” ⁵⁴ .
R2	Wywiady ustrukturyzowane (skategoryzowane, standaryzowane)	Instrumentem pomiarowym jest „standaryzowany kwestionariusz ze skalibrowanymi odpowiedziami, dołączony do szczegółowej i rozbudowanej instrukcji przeprowadzenia wywiadu” ⁵⁵ .
R3	Wywiady częściowo ustrukturyzowane	Podjęcie menedżerów projektu powinno być adaptacyjne. W pracy (zadaniach) podjęcie jest nieprzewidywalne (zmiennie).
R4	Wywiady nieustrukturyzowane	Rozpoznaje zmiany i dopasowuje do nich kolejne cele.
R5	IDI - Individual In-depth Interview	Są bezpośrednią rozmową badacza (moderatora) z pojedynczym respondentem bez osób trzecich.

⁵⁰Ibidem.

⁵¹B. Pierański, Pomiar fizjologiczny w badaniu wewnątrzsklepowych zachowań nabywców, Poznań 2020, s. 80-220; Zob. Psychogalwanometr to aparat do pomiaru elektrycznej reakcji skóry na bodźce psychiczne, [w:] Słownik Języka Polskiego, <https://sjp.pl/psychogalwanometr>, (data dostępu: 27 grudnia 2022 r.).

⁵²Ibidem.

⁵³Ibidem.

⁵⁴Ibidem.

⁵⁵Ibidem.

R6	Zogniskowany Wywiad Grupowy	Jest to grupowy wywiad zogniskowany, zwany inaczej z języka ang. <i>Focus Group Interview</i> .
R7	Badania panelowe	Mają na celu weryfikację zmian, które mogą zachodzić w czasie, dla analizowanego zjawiska.
R8	Studium przypadku	Analiza pojedynczego przypadku, tj. szczegółowy opis, zazwyczaj rzeczywistego, przypadku, pozwalający wyciągnąć wnioski co do przyczyn i rezultatów jego przebiegu oraz szerzej danego modelu biznesowego, cech rynku, uwarunkowań technicznych, kulturowych, społecznych.
R9	Eksperyment	Powtarzalny zabieg, który polega na zmianie przez badającego, jednego czynnika w określonej sytuacji, przy równoczesnym monitoringu innych czynników. Celem jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, jakie są skutki tejże zmiany wywołane transformacją innego czynnika ⁵⁶ .
R10	Obserwacja	Przy metodzie – obserwacji, jej warunki muszą być z góry ustalone. Wyróżnia się kilka rodzajów obserwacji, w tym: bezpośrednią, pośrednią, kontrolowaną, niekontrolowaną, jawna, ukryta.
R11	Desk research (badania wtórne)	Metoda badawcza polegająca na analizowaniu oraz przetwarzaniu danych pochodzących z istniejących źródeł (dokumenty zastane; strony www; archiwa), a następnie scharakteryzowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu.
R12	Pomiary fizjologiczne	Pomiary fizjologiczne jako badanie mogą obejmować: „pomiar fal mózgowych, pomiar ruchu gałek ocznych czy pomiar ruchu źrenic” ⁵⁷ .
R13	Metody projekcyjne	Metody projekcyjne zaliczają się do metod jakościowych i umożliwiają zrozumienie badanych osób na podstawie tego, co i jak mówią o innych ludziach, rzeczach lub sytuacjach ⁵⁸ .

Źródło: Opracowanie własne.

4. WYBRANE WYNIKI BADAŃ ORAZ DYSKUSJA

Badanie naukowe było przeprowadzone za pomocą metody jakościowej, w tym indywidualnego wywiadu pogłębionego, który miał na celu zidentyfikować korzyści z jego zastosowania w aspektach metodycznych badań. Badanie zostało przeprowadzone w wąskim ujęciu, które sprowadziło się do poznania innych rodzajów badań jakościowych, ich zależności,

⁵⁶A. Sułek, Eksperyment w badaniach społecznych, Warszawa 1979, s. 9-31.

⁵⁷Badania marketingowe – teoria, https://www.abc-ekonomii.net.pl/badania_marketingowe_teoria.htm, (data dostępu: 17 sierpnia 2023).

⁵⁸T. Piecuch, A. Molter, Metody jakościowe w badaniu przedsiębiorczości, "Problemy Zarządzania" 2014, t. XII, nr 3 (47), s. 248-268.

różnic, podobieństw, zalet oraz wad. Celem badania było wskazanie najbardziej odpowiedniej metody badawczej w nawiązaniu do problemu badawczego co zawsze sprawia trudność badaczowi. W tym fragmencie mam zamiar przytoczyć wyniki badania, które zostało przeprowadzone na potrzeby niniejszego artykułu, a tym samym ukazują aspekty metodyczne w przeprowadzaniu badań naukowych. W wyniku czego wyznaczono rodzaje poszczególnych metod, tak aby ukazać ich różnice i podobieństwa.

Tabela 4. Wyniki badań własnych (I)

R	Opinia (badania jakościowe)	LR-K	LR-K%	LR-M	LR-M%	Razem
R1	Większa wartość dla badań naukowych	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R2	Badania jakościowe stwarzają duże możliwości zbierania obszernych danych, co powoduje, że zauważalne są szczegóły i detale, które mogą ukazać nowe perspektywy badań.	2	5.88%	4	8.69%	6 (7.5%)
R3	W trakcie przeprowadzania badań jakościowych, badacz zwraca szczególną uwagę na sam proces badań, a nie jego cel.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R4	Badanie zależności między pozyskiwanym materiałem w czasie badań jakościowych pozwala na jego bardziej wnikliwą analizę na późniejszych etapach.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)
R5	Wyszukiwanie dodatkowych informacji, a w tym różnic i podobieństw w trakcie badania stwarza doszukiwanie się nowych paradygmatów.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R6	Badania ilościowe skupiają się na „jakości” przeprowadzanych badań, a nie jak w przeciwieństwie do ilościowych, na ich ilości.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)

R7	Charakter badań jakościowych pozwała odpowiedzieć na pytania typu „jak?” i „dlaczego?”	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
----	--	---	-------	---	-------	-----------

Źródło: Opracowanie własne wyników badań na podstawie W. J. Paluchowski⁵⁹.

Powyższe badania dotyczą przede wszystkim ogólnych aspektów związanych z badaniami naukowymi. Wszyscy respondenci, którzy zostali uczestnikami badania na co dzień zajmują się zarządzaniem średniego oraz wyższego szczebla oraz uczestniczą we wszelkiego rodzaju badaniach (pośrednio lub bezpośrednio) co powoduje, że z łatwością rozpoznają wyżej wymienione metody, zwracają uwagę na ich wiarygodność, a co najważniejsze badania z punktu widzenia przedsiębiorstwa muszą być skuteczne, czyli dawać wymierne korzyści. Rozmówcy, ze względu na swoje doświadczenie zostali zbadani w formie indywidualnego wywiadu pogłębionego dlatego we fragmencie będą przytoczone ich wypowiedzi oraz opinie dotyczące rodzajów badań (badania ilościowe; badania jakościowe, triangulacja w badaniach).

Tabela 5. Wyniki badań własnych (II).

R8	W tego typu badaniach przeważają słowa, które są wypowiedane przez rozmówców.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)
R9	Celem badań jakościowych jest przeważnie próba zrozumienia zachowań jednostki oraz wszelkich możliwych powiązań z nią związanych.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R10	Jako badacz na początku badań należy stworzyć/zaprojektować wstępne hipotezy.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)
R11	W tej metodzie występuje celowy dobór próby.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R12	Pytania podczas indywidualnych wywiadów pogłębionych są otwarte lub/i dynamiczne co powoduje większe możliwości uzyskania wymiernych danych.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)

⁵⁹Opracowanie własne wyników badań na podstawie W. J. Paluchowski, Spór metodologiczny czy spór koncepcji – badania ilościowe vs jakościowe, "Roczniki Psychologiczne" 2020, Tom XIII, nr 1, s. 7-22.

Jak wskazali poszczególni rozmówcy, już na pierwszym etapie czyli określaniu przedmiotu badania, należy zidentyfikować problem badawczy, który otworzy możliwość doboru odpowiedniej metody badawczej. Następnie zweryfikować wybrany rodzaj badania, a w razie jeszcze dokładniejszego badania można zastosować tak zwaną triangulację czyli zbieranie danych za pomocą dwóch lub jeszcze większej ilości metod (na przykład indywidualny wywiad pogłębiony wraz z kwestionariuszem). Pozwala to na zapewnienie jeszcze wyższej jakości prowadzonych badań, a także ograniczenie tak zwanego „błędu pomiaru”.

Tabela 6. Wyniki badań własnych (III).

R13	Wszyscy badani mają możliwość czynnego udziału w badaniu oraz mogą wyrazić swoją kreatywność.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R14	Większa ilość danych, które są dokładniejsze i bardziej szczegółowe.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)
R15	Porównywanie danych jest bardzo skomplikowane ponieważ każda treść respondenta może być różnie interpretowana.	2	5.88%	2	4.34%	4 (5.00%)
R16	Kompetencje badacza w przeprowadzaniu badań są bardzo istotne; jego doświadczenie; kwalifikacje oraz przygotowanie.	2	5.88%	3	6.52%	5 (6.25%)
R17	Badania jakościowe mogą być bardziej kosztowne ze względu na indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzane w siedzibach wybranych firm, które znajdują się w różnych miejscach.	2	5.88%	5	10.86%	7 (8.75%)
S	Razem (kobiety + mężczyźni)	34	42.50%	46	57.50%	80 (100.00%)
SK	Suma końcowa	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	SK

⁶⁰Opracowanie własne wyników badań na podstawie W. J. Paluchowski, Spór metodologiczny czy spór koncepcji – badania ilościowe vs jakościowe, "Roczniki Psychologiczne" 2020, Tom XIII, nr 1, s. 7-22.

Źródło: Opracowanie własne wyników badań na podstawie W. J. Paluchowski⁶¹.

Zatem triangulacja w badaniach pozwala na zmniejszenie obciążenia błędem przeprowadzanych badań. Podstawowe pytania badawcze zadane na samym początku badań były sformułowane w następujący sposób przez autorkę: a) Czy badania jakościowe pozwalają na otrzymanie bardziej obszernego materiału do badania?, b) Czy stosowanie badań ilościowych wyklucza stosowanie badań jakościowych?, c) W których badaniach branżowych (nauki o zarządzaniu, nauki o mediach i komunikacji, nauki o filozofii) stosuje się określone metody (ilościowe lub jakościowe)?, d) Który rodzaj badań jakościowych jest najbardziej korzystny?, e) Który rodzaj badań ilościowych jest najkorzystniejszy?, f) Czy triangulacja w badaniach jest często stosowana w badaniach na temat nauk o mediach i komunikacji?. Powyższe pytania mają na celu pomóc badaczowi w określeniu przedmiotu badań oraz wybraniu odpowiedniej metody badawczej. Są to pytania, które są pośrednio związane z całością treści artykułu. Respondenci wskazywali w dużej mierze na kluczową rolę badań jakościowych ze względu na charakter pracy w danym przedsiębiorstwie, a tym samym wykorzystywanie obszernej ilości treści oraz jej późniejszej analizy. Wskazywanie na użycie metody ilościowej, jako dopełnienie do badań jakościowych także pozwala na głębszą i bardziej wnikliwą analizę. Stąd zastosowanie triangulacji w badaniach, która pozwala na pominięcie błędów lub ich maksymalną redukcję.

ZAKOŃCZENIE

Poniższy artykuł przedstawia aspekty metodyczne w przeprowadzaniu badań naukowych oraz określenie rodzajów badań ilościowych oraz jakościowych zostały również zawarte w publikacji. Aby podjęte badania spełniały charakter badań naukowych, na samym początku planowania musi być określony problem badawczy, zgodnie z którym wybiera się metodę badawczą. W celu polepszenia rezultatów badań można skorzystać z obydwu metod, którymi będą: badania ilościowe oraz jakościowe, co w literaturze przedmiotu określa się mianem triangulacji w badaniach. Ma ona na celu zapewnić wyższą jakość prowadzonych badań i ograniczyć błędy pomiaru. Dopasowanie metody badawczej do problemu badawczego ma kluczowe znaczenie ponieważ może spowodować to wzrost skuteczności badań, czyli tych

⁶¹Opracowanie własne wyników badań na podstawie W. J. Paluchowski, Spór metodologiczny czy spór koncepcji – badania ilościowe vs jakościowe, "Roczniki Psychologiczne" 2020, Tom XIII, nr 1, s. 7-22.

informacji, na których najbardziej zależy badaczowi. Aby uzyskać wymierne korzyści z badania powinno się je przeprowadzać z wcześniej opracowanym planem działania, co nazywane jest harmonogramem. W artykule przedstawiono dokładnie rodzaje badań jakościowych z podziałem na liczne wykresy, diagramy i tabele, co ma za zadanie ułatwić czytelnikowi zrozumienie wymienionych metod oraz ich lepsze przyswojenie w celu późniejszego zastosowania w praktyce. Autorka jest w pełni świadoma istnienia i znaczenia publikacji, które za przedmiot badań wskazywałyby metody badawcze, ale ze względu na stosowanie obydwu metod (triangulacji) skupia się na branży mediowej. Owa branża nie jest brana pod uwagę jako oddzielna tylko część badań z zakresu filozofii, socjologii czy komunikacji społecznej. Stąd wyróżnienie tej branży oraz opisanie aspektów metodycznych właśnie w takim zakresie.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENNICTWO

LITERATURE

- Apanowicz J., Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej, Warszawa 2005.
- Babbie E., Badania społeczne w praktyce, Warszawa 2003.
- Bendkowski J., Badania jakościowe - wybrane problemy, odniesienia do logistyki stosowanej (Qualitative research – selected problems of applied logistics reference), „Zeszyty Naukowe Organizacja i Zarządzanie”, Politechnika Śląska 2016, nr 89.
- Charmaz K., Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej, Warszawa 2009.
- Creswell J. W., Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane, tłum. Joanna Gilewicz, Kraków 2013.
- Cybulska D., Wykorzystanie metody obserwacji w naukach społecznych, Obronność, "Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" 2013, nr 2.
- Daszkiewicz M., Organizacja wielkich wydarzeń sportowych w realizacji celów marketingu terytorialnego na przykładzie The World Games 2017, "Marketing i Zarządzanie" nr 2 (52) 2018.
- Drapikowska B., Palczewska M., Zogniskowany wywiad grupowy oraz techniki projekcyjne jako przykłady jakościowych empirycznych metod badawczych stosowanych w naukach społecznych, "Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" 2013, nr 3.
- Flick U., O serii Niezbędnik badacza, w: G. Gibbs, Analizowanie danych jakościowych, przeł. M. Brzozowska-Brywczyńska, Warszawa 2011.
- Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., Metody badawcze w naukach społecznych, Poznań 2001.
- Gregor B., Stawiszyski M., Badania panelowe za pośrednictwem Internetu. Wykorzystanie internetu w badaniach marketingowych, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach” 2005.
- Kaczarek M., Olejnik I., Springer A., Badania jakościowe. Metody i zastosowania, Warszawa 2013.
- Karwat Z. J., Metoda dialektyczna i jej znaczenie w analizie prawnej i prawniczej, Praca dyplomowa napisana na seminarium prowadzonym przez doktora Przemysława Niemczuka, Rzeszów 2015.
- Konecki K. T., Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana, Warszawa, 2011.
- Latusek-Jurczak D., Studium przypadku jako metoda dydaktyczna, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania "Zarządzanie" 2015, nr 39, t. IV.

- Leszek W., Podstawy pragmatycznej metodologii nauk technicznych, Instytut Technologii Eksploatacji - Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, Radom 2013.
- Łotocki Ł., Zogniskowane wywiady grupowe jako metoda badawcza w polityce społecznej na przykładzie badań nad migracjami międzynarodowymi, "Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje" 2005, nr 8.
- Mazurek-Łopacińska K., Orientacja na klienta w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.
- Mroczo F., Jakościowe metody badań. Obserwacja naukowa, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości" nr 26 (1) 2014.
- Nicińska M., Indywidualne wywiady pogłębione i zogniskowane wywiady grupowe - analiza porównawcza, The Ohio State University - University Libraries, "Ask Research Methodologies" 2000.
- Nowak S., Metodologia badań społecznych, Warszawa 2006.
- Piecuch T., Molter A., Metody jakościowe w badaniu przedsiębiorczości, "Problemy Zarządzania" 2014, t. XII, nr 3 (47).
- Pierański B., Pomiar fizjologiczny w badaniu wewnątrzsklepowych zachowań nabywców, Poznań 2020.
- Popiołek M., Wieczorkowski J., Zarządzanie prywatnością w internecie – wybrane problemy metodologiczne, „Ekonomiczne Problemy Usług” 2017, nr 1 (126), t. II.
- Przybyłowska I., Wywiad swobodny ze standaryzowaną listą poszukiwanych informacji i możliwości jego zastosowania w badaniach socjologicznych, „Przegląd Socjologiczny” nr 30, Łódź 1978.
- Stanisławski R., Triangulacja technik badawczych w naukach o zarządzaniu, „Zeszyty Naukowe Organizacja i kierowanie” nr 4, Łódź 2017 (178).
- Sułek A., Eksperyment w badaniach społecznych, Warszawa 1979.
- Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Katowice 2010.
- Trocki M., Ocena projektów – koncepcje i metody, Warszawa 2013.
- Wyrozębski P. „Badanie panelowe metodologicznych aspektów angażowania interesariuszy na przykładzie metodyki PMBoK Guide”, „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie” 2017, Politechnika Śląska, nr 114.
- Żelazo M., Kwestionariusz wywiadu jako narzędzie badawcze, „Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” nr 2 (6), Warszawa 2013.

ŹRÓDŁA

SOURCES

- Biostat, Indywidualne wywiady pogłębione, <https://www.biostat.com.pl/jakosc.php>, (data dostępu: 3 września 2023 r.).
- Dąbrowski A., Studium przypadku, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/16040/dabrowski_metoda_studium_przypadku_krok_po_kroku_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (data dostępu: 1 listopada 2020 r.).
- Firma ABR SESTA, Desk Research, <https://abrsesta.com/pl/desk-research/>, (data dostępu: 27 grudnia 2022 r.).
- Fundacja EOS, Raport z badania: "Razem jesteśmy najsilniejsi - wdrożenie modelu współpracy w sześciu gminach powiatu łukowskiego realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, <http://gmina2.gminaserokomla.pl/wp-content/uploads/2014/02/dianoza-gmina-Serokomla.pdf>.
- Grupa Badawcza, Metody i techniki badawcze – indywidualne wywiady pogłębione, <http://www.grupabadawcza.com.pl/pl/Metody-i-techniki/indywidualne-wywiady-poglebione>, (data dostępu: 22 marca 2020 r.).
- Grupa Badawcza, Metody i techniki badawcze – zogniskowane wywiady grupowe <http://www.grupabadawcza.com.pl/pl/Metody-i-techniki/zogniskowane-wywiady-grupowe>, (data dostępu: 22 marca 2020 r.).
- Grzesiuk K., Metodyka badań naukowych, https://pracownik.kul.pl/files/12359/public/grzesiuk/seminarium/metodyka_badan_naukowych.pdf, (data dostępu: 23 marca 2020 r.).
- Metodologia badań naukowych, <https://usosweb.uwb.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=370-WN2-1NN>, (data dostępu: 22 grudnia 2022 r.).
- Metodologia – badania panelowe, https://www.naukowiec.org/wiedza/metodologia/badania-panelowe_655.html, (data dostępu: 3 września 2023 r.).

Metodologia badań naukowych – badania panelowe, https://www.naukowiec.org/wiedza/metodologia/badania-panelowe_655.html, (data dostępu: 23 marca 2020 r.).

Rodzaje metod badawczych, m.in. ankiety, wywiady, panele obserwacyjne, eksperymenty, badania symulacyjne, pomiary fizjologiczne, metody projekcyjne, <http://docplayer.pl/8893640-Rodzaje-metod-m-in-ankiety-wywiady-panele-obskawacje-eksperymenty-badania-symulacyjne-pomiary-fizjologiczne-metody-projekcyjne.html>, (data dostępu: 3 września 2023 r.).

Słownik Języka Polskiego, <https://sjp.pl/psychogalwanometr>, (data dostępu: 27 grudnia 2022 r.).

Spółeczna Akademia Nauk w Łodzi, Metodologia badań w naukach o zarządzaniu, http://fazer.swspiz.pl/pliki/00_materiały_elearning/Mar_S2_M003/Mar_S2_M003_K.pdf.

Metodologia CAWI – technika badawcza, <https://www.survggo.com/blog/metodologia-cawi-technika-badawcza>, data dostępu 13 stycznia 2024 r.).

Zakrzewska-Bielawska A., Modele badawcze w naukach o zarządzaniu, https://ssl-kolegia.sgh.waw.pl/pl/KZiF/czasopisma/oik/numery/Documents/2018_2_181/zakrzewska-bielawska-modele-badawcze-w-naukach-o-zarzadzaniu.pdf, „Zeszyty Naukowe Organizacja i Kierowanie” 2018, nr 2 (181).

Zapłata S., Skuteczność i efektywność systemu zarządzania jakością, "Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa" 2003, nr 7.

OPEN **ACCESS**

Copyright (c) 2023 Angelica Pegani

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.